

meva àvia com els rossellonesos veïns de Llers i de Biure (pobles dels meus avis) ballaven la farandola cantant «Visca, visca, visca la França, / visca, visca, visca París, / ballarem la farandola / en despit de Lluís Felip» (ço que ha de correspondre al moment de les barricades de París pels anys de 1932-48) contra l'última monarquia francesa, de la branca d'Orleans.

Quan Tomàs de Bajalta amb la seva promesa Lluïsa, germana del capítost republicà empordanès Guerro, refugiat en el Vallespir, arriben a Sant Llorenç de Cerdans, «una corrua d'homes i dones els enrotllà com una serp, que ara els deixava i ara els separava i els reprenia: era el Guerro» que els sortia a rebre havent «armat la farandola i cantava desafortadament» els versos transcrits, Coromines (*Pigmalió*, O. C., cap. 8, O. C., 156b). Per boca d'un home molt més conservador, però també a l'alta Garrotxa, predicant a l'esglesia de Sant Aniol, al peu del mateix Sant Llorenç: «vosaltres heu continuat ofenent a Déu ab vostres borratxeres, ab vostres pecaminoses farandoles, fent servir els sants per tapadora, ballant i baladrejant al recés de les santes ermites, sota mateix de les llodrigüeres, hont tal volta --- s'hi estava escolant algun cristià germà vostre, martiritzat pels sayons als quals, qui sab quants de vosaltres haureu fet de 'lloques», MVayreda (*Puny.* I, p. 44).

Altrament no caldrà que torni a exposar la història del mot en provençal, que prou es va fer ja en el DCEC, a propòsit del cast. *farándula* [1603], manllevat d'aquest occitanisme, si bé amb el sentit més secundari de «pandilla, quadrilla de comediantes vagabundos», que en català trobem també, registrada per Lab. 1839, que l'atribueix a la doble variant «*farandóla* o *farándula*: companyia de còmics que anavan representant, cantant y ballant pels pobles». Una alteració d'això hi ha, de més a més, en el mot *farandònia*, amb un significat com 'estri' o 'andròmina', que degué existir si bé la trobem més modificada, com a *falandrònia*: «mestre de las cerimònias, / ab todas las *falandrònias* / de roquet, barret y capa» en la *Relació de Climent XII*, v. 347, escrita per Tagell, en l'a. 1740, des de la Roma papal. Un altre reflex, pròxim d'aquest és *farandònies* que registra Belv. (1803) (copiat per Lab. 1839ss.), si bé atribuïnt-li el sentit de «falòrnia». De fet, però, ací es deu tractar d'un encreuament del cast. *farándula* amb l'it. *farandònia* 'romanço', si bé interpretat imprecisament pel lexicògraf sota la influència del nostre *falòrnia* (i no sense alguna aportació de *cerimònia*). Cf. encara *farendures* 'fardatge, bagatelles' (1565, *AlcM*), arag. antiq. *faranduria* 'atreuiment, temeritat' (DCEC FARÁNDULA, nota 3).

DERIV.: *Faranduler* [Belv. 1803, -oler; DAG. segle XVIII]. *Farandolada*. *Farandolaire*. *Farandolejar* [1881, DAG.].

Faràs (*AlcM*) nom inexistent, errada per *Fares* polet agregat a Besalú.

FARBALÀ, pres del fr. *falbala* id., que sembla ser adaptació del lionès *farbéla* 'franja' (accentuat en la

é), que per la seva banda pot ser mot de creació expressiva, possiblement de la mateixa família que *PELFA/FELPA* (de la qual podria ser diminutiu franco-provençal). □ 1.ª doc.: 1803, Belv.:

Allí registrat com a «*farbalà*: cast. *falbalá*, *farfalá*: taenia vestium fimbriis assuta». Amb moltes lleus variants: «a la platja les ones estenen i repleguen el seu *farbalà* de puntes blanquíssimes» (així ja en l'autògraf), Coromines, *Cartes d'un Visionari* (VII, § 21, p. 104); maestr. «*farfalà*: volant de tafetà o d'altra tela lleugera, que volta les basquines i altres vestits de dones, així com cortines, tapets, fundes, etc.», GaGirona; men. i mall. *perfalà* (amb cita de «La Ignorància», c. 1890, *AlcM*), men. *parvalà* (1923, ib.), logud. *prefálu* id. (identificació feta per MLWagner, *Hom. a Dám. Alonso III*, 577, que sembla admetre manlleu del català), it. *falpalà*. En francès *falbala* ja és de la fi del S. XVII; el cast. *falbalá*, *farfalá* des de 1732; veg. dades, arguments i bibliografia sobre les formes de les diverses llengües en el DCEC, s. v. FALBALÀ y FELPA, si bé allà a penes s'insinua la relació entre aquests dos mots, que em sembla realment probable.

DERIV.: *Farbalanada*.

FARCELL, origen incert, si bé en tot cas emparentat amb FARDELL, el qual és forma germana del fr. ant. *fardel* (avui *fardeau*), i de l'it. *fardello* (mentre que el cast. *fardo*, extret de l'antiquat *fardel* és manllevat del francès o del català); probablement d'un ll. vg. *FARTICELLUM, diminutiu del ll. *particulum* id. i FARTUM 'rubler, farcir', i és possible que el mot francès (> italià) resulti d'un *FARCITELLUM metàtesi de *FARTICELLUM sota la influència de FARCIRE 'farcir'; hi ha un àrab *fárda* id., però com que en aquest idioma el mot no pertany a la llengua antiga i no té enllaç clar amb el significat de l'arrel semítica corresponent, és possible i versemblant que sigui de procedència europea. □ 1.ª doc.: *farcell*, S. XIII; *fardell*, S. XV.

«Tota càrrega de formages, 4 diners, e si n porta 3 *farcells* que no sien cordatz, 3 diners», lleuda de Puigcerdà de 1288 (p. p. Alart, *RLR* IV, 506); «establim que còmit prena de tots los *farçels* que pendran, totes les sarxas» també en el S. XIII (*BABL* XI, 293). En el *Consolat de Mar* és freqüent, i hi apareix repetidament, des dels capítols més antics, del començament: «un *farcell*, una bala o altre haver», cap. 27 (Pard., p. 77), «almirall pot justiciar tot hom qui rompa caxa o bala o *farcell* de roba», cap. 328, i encara en el cap. 53 (*AlcM*). *Farcells* en el *Torcimany* d'Aversó (1515.19). Des del català va passar a l'aragonès antic, ja en el S. XIV, on trobem *farzel* en un inventari de 1383 (*BRAE* IV, 520.23), i els derivats *enfarcellar* en un doc. d'Alquèzar de 1445 (Nav. Tomàs, *DLing.*, 144.77, cf. *baguera*, *BAGA*) i *farcellado* en un altre de 1375: «hun costal de sarria, *farcellado*, el qual fue desligado, e fueron trobados en el dito costal dotze cuyraças --- otro costal de sarria *farzellado* ---» (*BRAE* IV, 213).

El mot ha seguit essent el d'ús popular a tot el Princ., fins avui: «guardaroba --- caxa --- *farcell*: sarci-